

Kineske investicije i krediti su uglavnom išli u siromašne zemlje sa veoma slabom ili nikakvom regulativom u oblasti zaštite životne sredine. To je dovelo do toga da te države postanu „rajevi“ za kinesku prljavu tehnologiju. Ipak, pod pritiskom domaće i strane javnosti, nakon 2012. godine Kina delimično menja pravac, uključujući sve više ekološke elemente u svoju politiku investicija u afričke zemlje. Vlada Kine krajem 2013. godine daje preporuku kompanijama da poštuju ekološka pravila u zemaljama u kojima rade sa ciljem da smanje uticaj na životnu sredinu, smanje zagađenje i upravljaju otpadom u skladu sa međunarodnim pravilima (David H. Shinn, 2016, „The Environmental Impact of China’s Investment in Africa “).

Srbija i kineske investicije

Negde početkom 2010. kada su krediti međunarodnih finansijskih institucija počeli da stagniraju (što zbog krize, što zbog rastućeg trenda javnog duga u Srbiji), tadašnja vlada je počela da sklapa sporazume sa bilateralnim kreditorima. Ovakva politika je intenzivirana nakon 2012. godine i traje do danas.

Rusija, Ažerbejdžan, Katar, Kina, UEA, davali su relativno povoljne kredite Srbiji, bez postavljanja previše uslova. Jedini značajniji uslov je bio da posao bez tendera rade kompanije iz tih zemalja.

Takav trend doveo je do situacije da je udeo javnog duga stranim vladama u ukupnom dugu porastao sa svega 1% na kraju 2010. godine, na oko 14% krajem marta 2021. godine. Ako se uzmu u obzir i dogovoreni krediti stranih vlada u 2021. godini i pod pretpostavkom da se svi povuku u narednom periodu (nije realno da se to desi, iako su svi predviđeni Zakonom o budžetu za 2021. godinu), taj iznos bi mogao da dostigne preko 30% ukupnog javnog duga Srbije.

Kada se pogleda detaljnije struktura tih kredita, na kraju marta 2021. godine oko 30% od ukupnog duga stranim vladama ili oko 4% ukupnog javnog duga Srbije otpada na dug prema Kini (prema mesečnom izveštaju Uprave za javni dug Srbije za prvi kvartal 2021. godine, dug prema Kini iznosi oko 1,145 milijardi evra).

Međutim, kada se uzme u obzir sve ono što je predviđeno budžetom za 2021. godinu i kada se to bude realizovalo, rast duga prema Kini biće enorman i kretaće se oko 15% ukupnog javnog duga Srbije. Drugim rečima, svaki punoletni građanin Srbije dugovaće Kini oko 1.000 evra. I to je, sudeći po najavama zvaničnika Vlade, tek početak.

Sa druge strane, istovremeno sa rastom javnog duga prema Kini, rastu i strane direktne investicije iz ove zemlje. Za samo nekoliko godina, Kina postaje najznačajniji investitor u Srbiji. Do 2013. godine, investicije iz Kine u Srbiji (i generalno u Evropi) bile su na veoma

niskom nivou. Od 2014. godine, one naglo rastu, tako da u prethodne četiri godine one dostižu oko 7% ukupnih stranih direktnih investicija u Srbiji.

Pojedinačno posmatrano, od 2017. zaključno sa 2020. godinom, Kina je postala dugi najveći investitor u Srbiji sa blizu 1,4 milijarde evra stranih direktnih investicija prema zvaničnim podacima NBS. Time je Kina u posmatranom periodu pretekla tradicionalno velike investitore poput Nemačke, Rusije, Italije, Austrije i Slovenije.

Jedina zemlja iz koje je u ovom periodu došlo više investicija nego iz Kine je Holandija, ali to treba uzeti sa rezervom jer su u Holandiji zbog preferencijalnog poreskog tretmana registrovane mnoge multinacionalne kompanije (npr. investicija FIAT-a formalno je došla iz Holandije, ne iz Italije, jer je tamo kompanija registrovana).

Kada se u obzir uzmu i investicije kineskih kompanija koje su indirektno ušle u Srbiju (npr. akvizicija kanadske kompanije Nevsun koja istražuje nalazište bakra i zlata kod Bora od strane kineske kompanije Zidín, a koja je istovremeno i vlasnik RTB Bor), možemo sa sigurnošću reći da je Kina ubedljivo najveći pojedinačni investitor u Srbiji u periodu 2017-2020. godina.

Izvor: novaekonomija.rs